

СЛОВОСПОЛУЧЕННЄВА НОМІНАЦІЯ: РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ

Лесінська Оксана Михайлівна,

к. філол. н., доцент, доцент

Микитюк Ірина Михайлівна,

к. філол. н., доцент, доцент

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна

Вступ. Усе життя людини, яке проходить через колективну людську свідомість, відображається в мові і, знаходячи в кожній мові відповідні форми вираження, стає змістом комунікації [6, с. 5]. При цьому носій мови сам вирішує, чи хоче він зробити повідомлення, чи поставити запитання; він робить вибір між мовленнєвим актом, вираженим одним реченням чи певною кількістю речень. Отже, мовець сам розподіляє кванти інформації по синтаксичних структурах та за їхніми компонентами [14, с. 13].

Мета роботи. Здійснити стислий огляд досліджень поняття номінації, зокрема словосполученнєвої номінації, виконаних сучасними лінгвістами; окреслити роль та функції словосполученнєвої номінації, а саме роль іменникового словосполучення, для інтерпретації художнього тексту.

Матеріали та методи дослідження. Матеріалом дослідження слугували наукові розвідки вітчизняних та зарубіжних лінгвістів. У процесі дослідження було використано описовий та емпіричний методи дослідження.

Результати та обговорення. Яскравою номінаційною одиницею мови є словосполученнєва номінація [3; 5; 12]. Словосполученнєва номінація характеризується специфікою відношень з мовною картиною світу, функціонуючи як один із засобів, які означають фрагменти мовного полотна. Сучасні дослідники вивчають різні способи опису одних і тих самих мовленнєвих ситуацій, які розглядаються з когнітивної точки зору, коли світ не відображається, а інтерпретується, а людина „не просто сприймає світ, а

конструює його” [13, с. 90], що знаходить відображення в адекватних мовних формах.

У сучасному мовознавстві семасіологія (наука про значення) та ономасіологія (наука про імена) доповнюють одна одну, об'єднуючись у рамках загальної семантики, оскільки мовний знак лише в єдності номінаційної структури та значення (змісту) відображає осмислену мовцями дійсність. Діяльність мовця (перехід від значення до форм його вираження) та слухача (перехід від форми до значення) утворюють нерозривну єдність: номінативна функція мови тісно пов'язана з її комунікативною та когнітивно-пізнавальною функціями [8]. Як наголошує М. М. Полюжин, „сучасний етап розвитку мовознавства характеризується прагненням інтегрувати нові семантичні та ономасіологічні теорії” [9, с. 112].

Суттєвого значення для дослідження номінації набувають типологія номінацій та поняття номінаційної функції [1; 7; 4; 10; 11]. Крім того, будь-яка мовна одиниця, використана для номінації, підпорядкована одній із функцій мови – комунікативній. Комунікативна функція імені в структурі речення значною мірою впливає на вибір номінації. Особливості функціонування номінації визначають її характер, семантичний тип, обсяг закладеної в ній інформації про персонаж. Залежно від синтаксичної позиції, яку займають одиниці номінації у структурі речення, Н. Д. Арутюнова пропонує розрізняти такі їх типи: інтродуктивну номінацію, ідентифікувальну, предикативну та номінацію-звертання [2, с. 95].

У першому типі спостерігається екзистенціальна референція назви, тобто її віднесеність до особи, яка відома мовцеві, але не знайома адресатові мовлення. У другому типі можна говорити про ідентифікувальну референцію назви, тобто її віднесеність до відомої співрозмовникам особи. У третьому типі назва вжита нереперентно: здійснюючи атрибутивну функцію, вона позначає ознаки цілого класу осіб. У четвертому типі наявний зв'язок назви з конкретною особою – адресатом мовлення, тобто безпосереднім учасником мовленнєвого акту [2, с. 95–96].

Висновки. Словосполучення як засіб номінації виконує важливу комунікативну функцію. Комунікативна діяльність мовця чітко пов'язана з номінативною діяльністю, яка забезпечується номінативними одиницями, іменниковими словосполученнями зокрема. Корпус номінацій персонажів іменниковими словосполученнями відіграє важливу роль для адекватної інтерпретації художнього тексту та визначення особливостей авторського стилю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азарова Л., Лепко Г. Основні визначення типів номінації в сучасному мовознавстві. *Рідний край*. 2010. №1. С. 86–90.
2. Арутюнова Н. Д. Номинативная референция, значение. *Языковая номинация (Общие вопросы)*. Москва : Наука, 1977. С. 88–206.
3. Буров А. А. Словосочетание как «фокус» пересечения номинации и коммуникации в тексте. *Лингвистика текста* : тезисы докладов всерос. научн. конф. Пятигорск : Изд-во ПГЛУ, 1995. С. 39–42.
4. Жаботинская С. А. Теория номинации: когнитивный ракурс. *Вестник МГУ*. 2003. Вып. 478. С. 145–164.
5. Задорожный М. И. О номинативном строевом потенциале словосочетания. *Структурно-функциональный анализ языковых единиц*. Иркутск : Изд. Иркутск. ун-та, 1985. С. 118–137.
6. Золотова Г. А. Коммуникативные аспекты русского синтаксиса. Москва : Наука, 2001. 368 с.
7. Косенко Н. М., Рябовол С. Л. Функціонування одиниць повторної номінації у художньому тексті. *Проблеми загального і слов'янського мовознавства*. 2018. № 2. С. 16–24.
8. Кубрякова Е. С. Номинативный аспект речевой деятельности. Москва : Наука, 1986. 156 с.
9. Полюжин М. М. Функціональний і когнітивний аспекти англійського словотворення : монографія. Ужгород : Закарпаття, 1999. 240 с.

10. Солнцев А. В. Виды номинативных единиц. *Вопросы языкознания*. 1987. № 2. С. 133–137.
11. Уфимцева А. А. Лексическая номинация (первичная нейтральная). *Языковая номинация. Виды наименований*. Москва : Наука, 1977. С. 5–85.
12. Фрикке Я. А. Фразовая номинация как средство выражения языковой личности автора (на материале языка художественной литературы) : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук : 10.02.01, 10.02.19. Пятигорск, 2004. 20 с.
13. Фрумкина Р. М. Есть ли у современной лингвистики своя эпистемология? *Язык и наука конца XX века*. Москва : Ин-т языкознания РАН, 1995. С. 74–117.
14. Янко Т. Е. Коммуникативные стратегии русской речи. Москва : Языки славянской культуры, 2001. 382 с.